

ст. ас. **Георги Коцев**

СУ "Св. Климент Охридски"
Геолого-Географски факултет
Направление "Географско
образование"

Г. Коцев е завършил география в СУ. От 2003 г. е избран за асистент в ИТФ, катедра Регионална и политическа география, направление Географско образование. Води упражнения по "Методика на обучението по география" и семинар "Аудиовизуални и информационни технологии в образованието". Има научни публикации за информационните технологии в обучението по география и приложението на мултимедията в образователен софтуер в учебния процес.

ПРИЛОЖЕНИЕ НА МУЛТИМЕДИЙНИ ПРЕЗЕНТАЦИИ В УРОЦИ ЗА НОВИ ЗНАНИЯ ПРИ ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ

Един от съвременните, популярни и атрактивни подходи за предаване на информация е нейното мултимедийно представяне. В този контекст вниманието на различни специалисти, в това число и на тези, работещи в образователната сфера, е насочено към оценяване ролята и възможностите на мултимедията. Използването ѝ в обучението по география поставя редица въпроси от общодидактически и частнодидактически характер.

За нас интерес представлява какви са възможностите на мултимедийните презентации в една от най-масовите форми на обучение за реализация на учебния процес – урокът, поради неговата голяма плътност на проявление в училищната практика.

В обучението се използват различни типове уроци, определени от основните дидактически задачи, които биват: „комбиниран урок, урок за разработване и усвояване на новите знания, урок за формиране на умения и навици, урок за обобщение и систематизиране, урок за прилагане на знанията, уменията и навиците, урок за контрол и оценка“ (Ан-дреев, 1996). Най-често в практиката се използва урокът за нови знания поради неговата гъвкава структура. По тази причина интересен е въпросът за мултимедийното представяне на учебната информация и къде в структурата на урока е подходящо и възможно то да се приложи? Какви функции ще изпълнява мултимедията в отделните му структурни компоненти?

* * *

Под термина **мултимедия** може да се разбира „комуникационният формат, с интерактивни характеристики, интегриращ медиите – текст, графика, звук, анимация и цифрово видео в единство, приложени с помощта на информационната технология“

(Маноилова, Коцев. 2002). Чрез мултимедията успешно могат да се преработват и представят данни от всички видове медии в едно цяло. В обучението по география съобразно частнодидактическите особености на преподаване на предмета, поставената цел, характерните особености на учебното съдържание и възрастовите особености на учениците, е естествено при конструиране на мултимедийни презентации превес да има една или друга медия, с помощта на която по ясен, точен и недвусмислен начин да бъде представено учебното съдържание, предвидено за усвояване. Възможностите, които предоставят мултимедийните технологии за предаване на информация, се оценяват като неограничени, предоставяйки условия за вземане на широк кръг от творчески решения при преподаването на география в СОУ.

Чрез текста като традиционна форма за предаване на информация е възможно представянето на ключови моменти от учебното съдържание, различни теоретични постановки и определения, обяснения, описания, познавателни задачи, алгоритми и предписания за правене на географски характеристики. Подходящо е текстът в презентацията да бъде възможно по-кратък и конкретен, а използването на различни шрифтове и оцветяване да насочва вниманието на учениците към най-важното. Подходящо е текстът да не повтаря изложението на учителя, а да го подкрепя. За обезпечаване на една от характерните особености на мултимедията – нейната интерактивност, е възможно планирането в текста на хипертекстови връзки към други текстове, а защо не и към други медии (хипермедии). Този подход ще облекчи обучаемия при възприемане на информацията, като при нужда може да му бъде предоставена допълнителна

– за изясняване на възникнали въпроси. В този смисъл преподавателят, подготвящ презентацията, трябва да познава в дълбочина особеностите на учебното съдържание, като предвиди трудните за усвояване знания. Наличието на хипертекстови връзки в презентацията значително ще повиши ефективността на работа с информацията. Върху нея по този начин се извършва контрол, а обучаемият се превръща в активен участник в учебния процес.

Графиката в мултимедийните презентации позволява синтезираното излагане на информацията. Тя може да се използва самостоятелно като източник на знания или като средство за онагледяване на текста. Чрез растерните графики се представят различни илюстрации и фотографии, които да подпомагат качествено и точно възприемане на учебния материал и да изпълняват различни функции в презентацията. В този смисъл трябва да се посочи, че илюстрациите в мултимедийната презентация могат да бъдат „водещи – такива, които разкриват информацията, липсваща в основния текст, но задължителна за усвояване; равностойни – такива, които онагледяват, илюстрират текста и обслужващи – такива, които показват нещо интересно, любопитно“ (Цанкова, 2005). С помощта на векторните графики могат да се представят: кръгови диаграми – разкриващи структурата на географските явления; стълбовидни диаграми – разкриващи тяхната динамика, различни чертежи, схеми, скици, профили и географски карти. Тук трябва да се обърне специално внимание при подготовката на презентации и да се оцени голямата роля на картните изображения, имащи пряко отношение за развитие на картографската култура на учениците в обучението по география, за правилното четене и разбиране на картата. Качеството на мултимедийната презентация зависи от планирането за демонстрация на географски карти, които във функционално отношение са и източник на знания и средство за онагледяване на материала.

Анимацията е често срещан мултимедийен компонент. С нейна помощ успешно се представят динамични изображения на явления и процеси в геопространството. Тя влияе силно върху интереса и емоциите на обучаемите, като създава условие за повишаване на творческата активност в учебния процес. Анимацията може да изпълнява самостоятелна функция в презентацията за създаване на динамични модели на природни явления и процеси или да придаде динамичен характер на текста или графиката. За повишаване на емоционалните преживявания и интереса към презентацията е възможно влагането на анимиран герой, който да ѝ придаде развлекателен характер, да създаде положителни условия за възприемане на информацията и удоволствие от учебната работа. В този смисъл не е случаен фактът, че през последните години в образованието нав-

лезе и терминът *edutainment* – обучение чрез развлечение, забавление на основата на образователните медии.

Звукът в мултимедийната презентация може да бъде използван самостоятелно като фон или да бъде комбиниран с друг вид медия. Положителен факт във втория случай е този, че възприемането на обучаемия от другите видове медии са подкрепени със звук и шумови ефекти, което увеличава интензивността на правата връзка. В обучението по география е подходящо в мултимедийните презентации да бъдат вградени натуралните шумове, характерни за изучаваните процеси и явления, които придават на мултимедийната изразителност и я доближават до реалните условия.

При разработване на мултимедийни презентации *цифровото видео* може да намери място и да разшири възможностите на презентацията за визуализация. Много явления в природата са трудни за описание, а същността им е лесно разбираема при наблюдението им. С помощта на цифровото видео изучаваните обекти и явления могат да се представят забавено или забързано, както и в различни снимачни планове, подпомагащи лесното им възприемане и разбиране. При подготовка на презентацията е подходящо предвиждането на по-кратки видео фрагменти и клипове, които да представят ключови моменти от изучаваното съдържание, тъй като видеоматериалите изискват по-голямо дисково пространство, което може да натовари излишно мултимедийната. Видеоматериалите трябва да представят смислово завършена порция информация, която може да се използва и като източник на знания, и като средство за онагледяване.

* * *

Оценявайки възможностите на мултимедийните презентации за обучението и тези на отделните компоненти на мултимедийната за представяне на информацията, възниква въпросът как тези възможности умело, творчески могат да бъдат приложени в отделните компоненти на урока по география за нови знания?

Ако разгледаме основните му компоненти, с условието за възможни междукомпонентни вариации, могат да се посочат следните особености.

На етап *организация на класа за работа*, за привличане на вниманието на учениците е възможно използването на първия слайд на презентацията, поставящ пред аудиторията проблемна ситуация, решаването на която зависи от новите знания, предстоящи за възприемане. По този начин може да се въздейства на интереса – едно от важните условия за качествено обучение. Това се постига чрез представяне на текстова информация или изображение на процес или явление, заинтригуващо вниманието и предизвикващо емоции, чувства или интелектуално затруднение.

Ролята на учителя на този етап е изключително важна. Той трябва да подхожда творчески при подготовката на презентацията, като подбере подходяща медия, която по безспорен начин да създаде интерес към предстоящото за изучаване учебно съдържание.

Контролът на знанията е „абсолютно необходим, за да се осигури обратна връзка и да се види равнището на усвояване и характера на пропуските, както и трудностите, изпитвани от учениците“ (Андреев, 1996). В презентацията на този етап е възможно планирането на текстове с „бели прозорци“, като от учениците се изисква да възстановят пропуските в текста. Да се изложи информация, бъдеща съмнение, въвличаща ученика към търсене на истината или влагане на графични и динамични изображения на основата на които да се правят географски характеристики.

Разработването на новия материал на основа мултимедийна презентация е един от важните и възлови моменти, пряко свързан със системата на учебното познание. В зависимост от поставените дидактически задачи, които предстоят да бъдат решени, в голяма степен зависи каква информация и с помощта на коя медия ще бъде представена. Полето за творчески решения тук е най-голямо. С помощта на презентацията трябва ясно да се постави темата, да се посочи целта, в презентацията ясно да личат отделните точки, пунктове на темата, което е свързано с правилното структуриране на слайдовете, да се планират дейностите на учителя и учениците, задачите за самостоятелна работа и др. На този етап е важно да се намери дидактическата мяра, определяща класическото предаване на информацията от страна на учителя, и количеството информация, което учениците ще получат с помощта на различните медии в презентацията. В този смисъл тя трябва да представя ключови моменти от съдържанието, а учителят посредством своето словесно изложение, използвайки описания и обяснения, да внася разяснения по новия учебен материал. Отделните слайдове на презентацията на етап разработване на новия материал е удачно да съдържат смислово завършени порции информация, а подборът на медия за представянето ѝ да е тясно свързан с характера на учебното съдържание, целта на обучението, дидактическите задачи, предвидени за решаване, и възрастовите особености на учениците.

На етап *затвърдяване и прилагане на знанията* могат умело да се използват възможностите на мултимедийната презентация на учебния материал чрез прилагане на различни по сложност и функции задачи за изпълнение, свързани със самостоятелната работа на учениците.

Решаване на практически и проблемни задачи. Тук ролята на учителя също е значителна, тъй като от неговите решения при конструирането на презентацията зависи какви знания ще се затвърдяват и в как-

къв обем. Липсата на елемента новост трябва да се отбележи и да се използват пълните възможности на мултимедията за затвърдяване по инвариантен и атрактивен начин на вече възприетата информация.

* * *

От посоченото могат да се направят няколко **извода**:

- Съвременните софтуерни и хардуерни възможности на компютрите създават условия за изготвяне на мултимедийни презентации на високо технологично ниво, имайки предвид характерните особености на мултимедията като образователна технология;
- Приложението на мултимедийните презентации в обучението по география и по-конкретно – чрез уроците за нови знания, е удачно;
- От методическа гледна точка, мултимедията може да намери място във всеки структурен компонент на урока за нови знания;
- Вземането на адекватни творчески решения от страна на учителя по география, свързани с приложението на мултимедийни презентации в уроците за нови знания, доказва важната му професионална роля;
- Мултимедийното представяне на учебния материал ще даде отлични възможности за качествено преподаване на предмета География и икономика в СОУ, отговарящо на съвременните изисквания на информационното общество.

Литература

- Андреев, М. Процесът на обучението. Дидактика. – УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 1996.
- Маноилова, М., Г. Коцев. Мултимедийни технологии в обучението по география. – В: Сб. Доклади от научна конференция в памет на проф. д-р Д. Яранов, Варна, 2002.
- Цанкова. Л. Ръководство по дидактика на географията. – УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2005.

Using multimedia presentations to introduce new material in Geography classes

G. Kotseff
St. Kl. Ohridski University

Summary

The article focuses on the use of multimedia presentations in one of the most common types of Geography classes. It discusses the five components of multimedia as educational technology i.e. text, graphics, animation, sound and video, and its significance as an attractive, up-to-date way of presenting new study material. The article shows how multimedia presentations can be incorporated into the different lesson stages.